TBMM
HAKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI
Sayı : 20621
Tarih : 20-10-2026

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

10/4916

Kürt müzik mirasına ait binlerce eserin tarihsel süreç içerisinde derleme çalışmaları adı altında özgün dilinden, tarihsel bağlamından ve kaynak kişilerinden koparılarak Türkçeleştirilmesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Türkiye Radyo Televizyon Kurumu arşivlerine Türkçe eserler olarak kaydedilerek toplumsal ve kültürel hafızanın asimile edilmesi, tespit edilen 4 bin 971 Türkçeleştirilmiş Kürtçe şarkının notalarının ve sözlerinin deşifre edilerek özgün kaynakçasına kavuşturulması ve Kürt müziğinin yüz yüze bırakıldığı kurumsal ilgisizlik ve imkansızlıkların tüm boyutlarıyla araştırılması; resmi arşiv kayıtlarının şeffaf biçimde incelemeye açılarak kültürel mirasın aslına uygun tescil edilmesi ve özgün kültür-sanat üretimi ile anadilinde müzik eğitiminin kurumsal güvenceye kavuşturulmasını temin edecek yasal ve idari tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasa'nın 98. İç Tüzüğün 104. ve 105. maddeleri gereğince Meclis araştırması açılmasını arz ederiz.

Zülküf UÇAR
Van Milletvekili

GEREKÇE

Kültürel mirasın, sanatsal üretimin ve toplumsal hafızanın korunması; demokratik hukuk devletinin, eşitlik ilkesinin ve uluslararası insan hakları ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesinin en temel ilkeleri arasında yer almaktadır. Kamu idareleri ve kültür kurumları, ülkedeki tüm halkların ve kültürlerin kültürel mirasını ayrımcılık gözetmeksizin korumak, özgün kimliğiyle kayıt altına almak, bilimsel ve akademik araştırmaları desteklemek ve gelecek

kuşaklara aslına sadık biçimde aktarmakla mükelleftir. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile kamu yayıncılığı yapmakla görevli Türkiye Radyo Televizyon Kurumu gibi kamusal otoritelerin; müzik eserlerinin derlenmesi, arşivlenmesi ve kaynak gösterilmesi süreçlerinde bilimsel hakikate, telif ve kaynak etiği ile kültürel çoğulculuk ilkelerine tavizsiz biçimde riayet etmesi kanuni ve anayasal bir zorunluluktur. Tüm bu hukuki ve etik gerekliliklere karşın, müzikolog Veysi Varlı'nın kamuoyuna yansıyan araştırma sonuçlarına göre Kürt müziği bir asırdır asimilasyon ve hafızasızlaştırma siyasetine maruz kalmaktadır. Nitekim yüz yılı aşkın bir süredir uygulanan derleme ve arşivleme politikaları Kürt müziğinin hafızasında ağır tahribatlar yaratmış, binlerce Kürtçe eser sistematik biçimde Türkçeleştirilmiş ve akademik müzik çalışmaları kurumsal desteksizlik nedeniyle akamete uğratılmıştır. Tüm bu tespitler Varlı'nın araştırmasından ortaya çıkan somut verilerle kanıtlanmış haldedir.

Araştırma kapsamında ortaya konulan ilk somut bulgu, Kürtlerin yoğun yaşadığı kentlerde yürütülen derleme faaliyetleri üzerinden Kürtçe müzik eserlerinin kitlesel ölçekte Türkçeleştirilmesidir. Müzikolog Veysi Varlı tarafından incelenen 28 bin şarkı içerisinden 4 bin 971 Kürtçe şarkının Türkçeleştirildiği tespit edilmiştir. Varlı'nın kendi araştırmalarına dayanarak aktardığına göre Kürtlerin yoğun yaşadığı kentlere derleme gezisi adıyla yıllarca asimilasyon amaçlı görevlendirmeler yapılmıştır. Bu asimilasyon gezilerinde yalnızca Antep'te tek seferde 260 şarkının, Diyarbakır'da ise tek seferde 600'e yakın şarkının toplandığı; yerel sanatçıların ve halkın dilinden derlenen bu eserlerin özgün Kürtçe sözlerinden ve tarihsel köklerinden koparılarak resmi repertuvarlara Türkçe olarak dahil edildiği belirlenmiştir.

Araştırmadaki ikinci temel tespit, sözlü kültür taşıyıcılarından ve Kürt müziğinin önde gelen isimlerinden alınan eserlerin Kültür ve Turizm Bakanlığı ile TRT arşivlerine kimlikleri değiştirilerek kaydedilmesi ve kültürel aidiyetlerinin silinmesidir. Araştırma verilerine göre; Diyarbakır'da derleme görevlendirmesi adıyla gidenlerin, Kürt müziğinin önemli isimleri M. Arif Ciziri ve Hesen Ciziri ile altı ay boyunca bir konakta bir araya gelerek bu sanatçıların şarkılarını Türkçeye çevirdiği, benzer şekilde yüzlerce kişinin Kürtlerin yoğun yaşadığı yerlerde dolaşarak Kürtlerin dilinden aldıkları eserleri Türkçeleştirdiği ifade edilmektedir. Bununla da yetinilmeyerek "Kerkük Türküleri" adı altında getirilen 86 şarkının ve Hesen Zirek'e ait eserlerin dahi Türkçeleştirildiği saptanmıştır. Üstelik bu eserlerin hangi tarihte söylendiği, ne zaman derlendiği ve notalarının ne zaman yazıldığına ilişkin tüm kayıtlar bugün Kültür ve Turizm Bakanlığı ile TRT arşivlerinde mevcut olmasına rağmen, eserlerin gerçek kaynakları ve özgün dilleri resmi kayıtlarda gizlenmekte ya da yok sayılmaktadır.

Üçüncü önemli bulgu ise, Kürt müziğinin tarihsel, bilimsel ve akademik temellerinin araştırılmasına yönelik çalışmalara karşı geliştirilen engeller, sergilenen kurumsal kayıtsızlık ve eğitim altyapısındaki yapısal sorunlardır. Tespit edilen 4 bin 971 Türkçeleştirilmiş Kürtçe eserin

tamamının notalarının yeniden yazılması, özgün sözlerinin deşifre edilmesi ve bilimsel bir kaynakçaya dönüştürülmesi devasa bir kurumsal ve akademik seferberliği gerektirmektedir. Bunun yanında, Kürt müziğinin özgün kimlik ekseninde gelişme gösterebilmesi için eğitim sürecinin her aşamasında uygun şartlar yaratılmak zorundadır. Bu bağlamda ilkokuldan liseye, konservatuvardan akademiye kadar en alt basamaktan en üst seviyeye uzanan ortak bir Kürtçe müfredatın oluşturulması, bütünlüklü bir eğitim anlayışının ve alanında yetkin eğitmenlerin yetiştirileceği kurumsal mekanizmaların geliştirilmesi gerekmektedir.

Tüm bu tespitler; Kürt müzik mirasının tarihsel süreç içerisinde sistematik bir asimilasyon ve kimliksizleştirme politikasına maruz bırakıldığını, binlerce Kürtçe eserin Kültür ve Turizm Bakanlığı ile TRT arşivlerinde özgün dilinden ve kaynağından koparılarak tescillendiğini, kültürel hafızanın tahrip edildiğini ve bu tahribatı onaracak akademik müzik çalışmalarının kamusal ve kurumsal destekten tamamen mahrum bırakıldığını somutlaştırmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile TRT arşivlerinin şeffaf biçimde araştırmacılara açılması, Türkçeleştirilen 4 bin 971 Kürtçe eserin özgün kimliklerinin, kaynak kişilerinin ve tarihsel kayıtlarının tespit edilmesi ile Kürt müziğinin tarihi üzerine yürütülen akademik çalışmalara kamusal kaynak ayrılması ve anadilinde bütünlüklü bir müzik-sanat eğitimi müfredatının oluşturulmasına yönelik idari ve yasal tedbirlerin belirlenmesi amacıyla bir Meclis Araştırması açılması elzemdir.

1	MERAL DANIŞ BEŞTAŞ	ERZURUM	
2	ÇİÇEK OTLU	İSTANBUL	
3	HAKKI SARUHAN OLUÇ	ANTALYA	
4	HALİDE TÜRKOĞLU	DİYARBAKIR	
5	ÖZGÜL SAKİ	İSTANBUL	
6	AYŞEGÜL DOĞAN	ŞIRNAK	
7	MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ	BATMAN	
8			
9	KAMURAN TANHAN	MARDİN	
10	HÜSEYİN OLAN	BİTLİS	
11	SEVİLAY ÇELENK	DİYARBAKIR	
12	YILMAZ HUN	IĞDIR	
13	ÖZNUR BARTİN	HAKKARİ	
14	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	
15	NEJLA DEMİR	AĞRI	
16	FERİT ŞENYAŞAR	ŞANLIURFA	
17	CEYLAN AKÇA CUPOLO	DİYARBAKIR	
18	İBRAHİM AKIN	İZMİR	
19	KEZBAN KONUKÇU	İSTANBUL	
20	MAHMUT DİNDAR	VAN	